

Nr 25.

Ankom till riksdagens kansli den 11 april 1919 kl. 1/21 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående åläggande för bolag för industriella företag att avstå viss del av sin vinst till understöd åt arbetslösa industriarbetare.

Närvarande: Herrar Dahl, von Sneidern,* Ernst Lindblad, Jacob Larsson, Hult,* Boberg,* Frändén, Stenström,* Kaijser, Magnusson i Kalmar, Andersson i Knäppinge, Karlsson i Gasabäck,* Nilsson i Vibberbo, Karlsson i Nynäshamn,* Johansson i Sollefteå* och Johansson i Vittinge.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 180, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Bergström* i Bäckland hemställt, att riksdagen måtte besluta, att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, »huruvida icke bolag för industriella företag borde kunna åläggas att avstå i förhållande till sin vinst en viss procent av denna till en under staten stående fond för hjälp åt industriarbetare, som kunde för kortare eller längre tid förlora sitt arbete genom vissa i motionen påpekade orsaker.»

Till stöd för sin ifrågavarande hemställan har motionären anfört i huvudsak, att det i kristider för industrien lätt kunde inträffa, att bolag för industriell verksamhet bleve tvungna att av andra orsaker än arbetsnedläggelse inställa driften, varigenom arbetare i stor utsträckning kunde utan eget förvållande bliva arbetslösa. Då de enskilda företagen, även om de ville, icke alltid kunde vara i stånd att lämna dessa arbetare er-

Motionen.

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 9 saml. 2 avd. 16 häft. (Nr 25.) 1

forderlig hjälp, skulle staten eller kommunen drabbas av dryga utgifter för dylikt ändamål, därest icke understöd kunde lämnas ur en sådan genom avgifter från arbetsgivarna bildad fond, som av motionären påyrkades.

Socialstyrelsen.

I anledning av denna motion har utskottet i den i 46 § riksdagsordningen föreskrivna ordning begärt utlåtande av socialstyrelsen. I det av socialstyrelsen i anledning därav avgivna yttrande, vilket finnes såsom bilaga fogat till utskottets utlåtande, har socialstyrelsen redogjort för den understödsverksamhet, som från det allmännas sida anordnats för att lindra verkningarna av den i samband med världskriget uppkomna arbetslösheten, ävensom meddelat, att arbetsgivarna i viss utsträckning frivilligt bidragit till denna understödsverksamhet. Styrelsen har vidare framhållit, att det i motionen förebragta spörsmålet om lagstadgad skyldighet för arbetsgivarna att medverka vid den offentliga understödsverksamheten på det närmaste sammanhänger med frågan om införandet av en för vårt lands arbetsmarknadsförhållanden lämpad offentlig arbetslöshetsförsäkring. Denna fråga vore för närvarande under utredning inom socialförsäkringskommittén.

Utskottet.

Utskottet finner väl, att åtgärder böra genom lagstiftning vidtagas för främjande av det av motionären åsyftade ändamål att tillförsäkra arbetare understöd vid fall av oförvällad arbetslöshet. Då emellertid, såsom socialstyrelsen anfört, den av motionären väckta frågan om inrättande i berörda syfte av en arbetslöshetsfond, bildad genom avgifter från arbetsgivarna, nära sammanhänger med det under utredning varande spörsmålet om genomförande av offentlig arbetslöshetsförsäkring, och då det kan förväntas, att vid sagda utredning jämväl frågan om industriens bidragsskyldighet till en sådan försäkring kommer under omprövning, får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 11 april 1919.

På andra lagutskottets vägnar:

ADOLF DAHL.

Bilaga.

Till Riksdagens andra lagutskott.

Genom nådigt beslut den 4 februari 1919 har Kungl. Maj:t anbefallt socialstyrelsen att avgiva och till riksdagens andra lagutskott överlämna yttrande över en inom andra kammaren väckt motion, nr 180, angående åläggande för bolag för industriella företag att avstå viss del av sin vinst till understöd åt arbetslösa industriarbetare.

Till åtlydnad härav får socialstyrelsen anföra följande.

Motionären synes med sitt förslag om uppläggandet av en under statens förvaltning stående industriens arbetslöshetsfond — till vilken i så fall bidragskyldighet väl borde åligga icke blott bolag, såsom i motionen förutsättes, utan överhuvud alla företag inom arbetsområden, där mera avsevärd arbetslöshet plägar förekomma — närmast avse att möta och mildra de rubbningar på arbetsmarknaden, vilka väntas uppkomma som följd av den så kallade fredskrisen. Som bekant ha statsmakterna för att lindra verkningarna av den i samband med världskriget stående arbetslösheten anordnat en offentlig understödsverksamhet, vars grunder riksdagen godkänt redan i september 1914 och sedan vid upprepade tillfällen prövat. Enligt dessa grunder skall i regel halva kostnaden bäras av kommun eller landsting, den andra hälften av staten. För denna understödsverksamhet har Kungl. Maj:t under de sista åren äskat och riksdagen beviljat belopp på åtskilliga miljoner kronor. Nu tillgängliga statsanslag utgöra 4 miljoner kronor på extra stat för år 1919; i årets statsverksproposition anmäler chefen för civildepartementet, att liksom under fjolåret varit fallet under riksdagens lopp särskild framställning kommer att avlåtas om ett anslag för ifrågasvarande ändamål på 8 miljoner kronor att uppföras på tilläggsstat för år 1919, varjämte för år 1920 begärts 2 miljoner kronor.

Kommunerna pläga i allmänhet bevilja anslag i den mån arbetslöshet inom dem uppkommer i sådan omfattning, att understödsverksamheten anses bära igångsättas.

Landstingens disponibla anslag för ändamålet, vilka förnämligast äro avsedda att utgöra stöd för mera betungade kommuner, torde enligt tillgängliga uppgifter uppgå till sammanlagt omkring 2,023,000 kronor.

Understödsverksamheten är reglerad genom k. kungörelserna den 28 september 1914, den 19 maj 1916 och den 16 augusti 1918. Beträffande denna verksamhet i övrigt under nästlidne år får socialstyrelsen hänvisa till den redogörelse häröver, som statens arbetslöshetskommission avgivit dels till riksdagsberättelsen, dels till doktor Karl Hildebrands årliga publikation om staten och folkhushållningen under kristiden. Av denna redogörelse kan bland annat inhämtas, att arbetsgivarna inom vissa av de näringsgrenar, vilka under de förflutna kris-

åren hemsökts av arbetslöshet, av egna medel brukat utbetala bidrag till sina arbetares arbetslöshetsunderstöd. Sålunda uppgingo på hösten 1917 textilfabrikanternas utgifter för detta ändamål till 100,000 kronor i veckan. Det är också känt, att särskilt i lantkommuner vissa företag med större antal arbetslösa till kommunen överlämnat belopp, avsedda att lindra dess utgifter för understödsverksamheten.

Denna arbetsgivarnas medverkan vid den offentliga understödsverksamhet, som för närvarande pågår i vårt land, är emellertid av frivillig natur. Vid införandet av offentlig arbetslöshetsförsäkring, baserad på mera rationella grunder, uppstår åter den frågan, huruvida denna försäkring bör finansieras genom lagstadgade bidrag även från arbetsgivare. I Danmark och Norge har man icke valt denna väg, utan anslutit arbetslöshetsförsäkringen till de arbetslöshetskassor, som förefunnits inom arbetarnas fackorganisationer. Endast i England med dess år 1911 införda obligatoriska arbetslöshetsförsäkring för arbetare inom metall- och maskinindustrien samt byggnadsfacken har man stadgat premiebetalningsskyldighet jämväl för arbetsgivare. Det i motionen förebragta spörsmålet sammanhänger sålunda på det närmaste med frågan om införandet av en för vårt lands arbetsmarknadsförhållanden lämpad offentlig arbetslöshetsförsäkring, vilken för närvarande är under utredning inom socialförsäkringskommittén.

Stockholm den 8 mars 1919.

GUNNAR HUSS.

Emil Bergström.
